

A. D. J. Broca

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

**Estudi d'unes normes
presentades per la Po-
nencia ortogràfica** ❧ ❧

x. Conservació de la *x* en els mots savis com *axioma*, *covexe*, *òxid*, *exemple*, *inexacte*; i adopció de *ix* per a la *x* palatal darrera de *a*, *e*, *o*, *u* : *baix*, *caixa*, *aixella*, *peix*, *coixa*, *rauixa*.

APROVAT PER UNANIMITAT

qu. Escriure *q* i no pas *c* davant *ua*, *ue*, *ui*, *uo*. Ex. : *quatre*, *freqüent*, *quocient*. Excepc. : En els derivats de *cua* i en els mots que tenen *c* en llatí, tals *evacuar*, *conspicu*. Observ.: *inic*, fem. *iniqua*; *oblic*, fem. *obliqua*. Conservar la *u* en *quantitat*, *qualitat*, *quocient*... Rebutjar les grafies *coranta* (per *quaranta*), *coresma* (per *quarresma*)...

APROVAT PER UNANIMITAT

ge, gi. Davant *e, i*, s'escriurà per regla general *g* : *geni, gebrar, gelat, ginesta, àngel, metge, viatge...* Excepció: En els mots que tenen *j* en llatí, s'escriurà *j* : *Jesús, Jerusalem, objecte, subjecte, injectar, projecció...*

APROVAT PER UNANIMITAT

I en els plurals i derivats dels mots en *-ja* i en les veus dels verbs en *-jar?* (*tremuges o tremujes?*, *menjes o menjés?*)

VA PROPOSAR-SE QUE FOS FACULTATIU

m, n. En síl·laba inversa s'escriurà *m* i no pas *n* : 1° Davant de *m* : *immens, commoure, emmagatzemar.* — 2° Davant de *j* : *càmfora, triomf, simfonia, anfiteatre, nimfa.* Excepció : Els prefixes *in, con, en* : *infructuós, confondre, enfortir.* — 3° En el prefixe *circum* : *circumstancia, circumferencia, circumvolució.* — Se conservaran els nexes tradicionals *mpt, mpc* : *redemptor, prompte, sumptuós, redempció, consumpció...*

APROVAT PER UNANIMITAT

s. En les paraules erudites s'escriurà rigorosament *s* o *ss* segons el llatí presenti *s* o *ss* (o'l grec σ o $\sigma\sigma$): rebutjades doncs decididament grafies

com *adhessió, entussiasme, centèssim*, etcètera. Anàlogament no s'escriurà mai *tranz-* sinó *trans-* : *transacció, intransigent...*

APROVAT PER UNANIMITAT

h. 1. *h* etimològica. (Ex. : *home, hora, ahir, prohibir, vehement, inexhaustible*) : se conserva (per ara).

APROVAT PER MAJORIA

Obs. Segueixo creient que la supressió de la *h* etimològica (ja adoptada per diferents escriptors. Noteu que en els diaris son freqüents grafies com *veement, proibir*, etc.) seria una gran millora de l'ortografia catalana (se treuria una dificultat inútil quantantes n'hi ha d'ineludibles : ortografia de la *e* àtona, de la *b*, de la *ç*, etcètera. V., en el 1.^r Congrés de la Llengua catalana, la meua comunicació sobre la lletra *h*. Observeu que's tracta d'una simplificació ja realitzada en italià i rumanès). A aquells qui dient-se partidaris de la supressió de la *h*, creuen, però, que per ara convé conservar-la (a fi d'ésser, per exemple, millor entesos pels estrangers), els direm que ara perdem una magnífica ocasió d'intentar la dita supressió, que serà tant més difícil com més tardem a proposar-la.

2. *h* signe d'una consonant desapareguda. (Ex. : *rahó, traduhir, fihav, tihó*) : se suprimeix.

APROVAT PER MAJORIA

3. *h* mer signe de pronuncia dissillàbica (Ex. : *atribuhir, continuhi, cauhen*) : se suprimeix.

APROVAT PER UNANIMITAT

4. *h* final (Ex. : *poch, llarch, amich, gràfich*) : se suprimeix excepte en els cognoms i noms geogràfics (*Lluch, Vich*).

APROVAT PER MAJORIA

-g, -d, -b finals. S'accepten en els mots erudits que tenen *g, d* i *b* en llatí (o en grec γ, δ, β) : *pròleg, demagog, àcid, àvid, monosíllab, verb*.

APROVAT PER UNANIMITAT UN COP
ACCEPTADA LA SUPRESSIÓ DE **ch**
FINAL.

Mots populars. En mots com *amic* (de *amicus*), *prat* (de *pratus*), se rebutgen **-g, -d, -b** (malgrat *amiga, prada, praderia*). En mots com *llarc* (de *largus*), *sord* (de *surdus*), s'admeten **-g, -d, -b** : *llarg, sord*.

APROVAT PER UNANIMITAT

Obs. Abans d'acceptar l'última regla, caldria formar la llista completa dels mots que afecta (l'ortografia tradicional dels quals es amb **-ch, -t** : *llarch, sort*). Desde ara opino que cal escriure sistemàticament amb **-c**

la primera persona del singular del present d'indicatiu: *prenc, tinc*, etc., i adhuc *prec* (de *pregar*), *navec* (de *navegar*), etc.

- ç. S'escriurà ç i no s o ss en representació de *c, ci, ti*, llatins: *dolç, feliç, tenaç, creixença, força, calçar*...

APROVAT PER UNANIMITAT

I en els mots d'origen àrab o no clàssic? Respecte aquests mots solament hi ha el següent acord: No s'escriurà mai ç inicial sinó s-: *sucre, sofre, safrà, Saragoça*. Però i *arroç, goç, açotar*, etc.?

- ig, tg. En fi de dicció s'escriurà *tx* en els mots els derivats dels quals presenten *tx*: *despatx, esquitx*. En tots els altres casos s'escriurà *-ig* darrera de *a, e, o, u* i *-g* darrera de *i*: *maig, lleig, mig, boig, puig*. Alguns van emetre l'opinió que calia escriure *-g* o *-tg* segons els derivats: Així: *boig* a causa de *boja, bogeria*, però *mitg* a causa de *mitja, mitjà, mitjançar*. Aquest criteri està en oposició amb el que es segueix en tots els altres casos semblants: el mateix escrivim amb *c* *poc* (*poca, poquet*) que *groc* (*gropa, grogor*), el mateix escrivim amb *s* *anglès* (pl. *anglesos*) que *pro-*

grés (pl. *progressos*); doncs el mateix podem escriure *g* en *mig* (f. *mitja*), *lleig* (f. *lletja*) que en *roig* (f. *roja*).

ph, th, ch, rh, y. Se rebutgen aquests símbols etimològics (et. greco-llatina) reemplaçant-los per *f, t, c* (o *qu*), *r, i*: així, *filosofía* i no pas *philosophía*, *teoría* i no pas *theoría*, *psicología* i no pas *psychología*, *ritme* i no pas *rhythme*...

APROVAT PER MAJORÍA : amb una excepció : els mots que 's trobin en el cas de *chor* (francès *chœur*), perquè no 's confongui amb *cor* (fr. *cœur*). Jo soc enemic d'aquesta excepció.

1-1. Cal conservar la *l* doble tradicional, transcripció (se tracta de mots erudits) de *ll* llatina o de *λλ* grega. Ex. *illustre*, *collegi*, *intelligent*, *síl·laba*, *idilli*. — Admesa la conservació de la *l* doble, cal cercar un nou símbol per al sò de *l* palatal (en mots com *gallina*, *cavall*, *lladre*) reservant el símbol *ll* per a la *l* doble.

APROVAT PER UNANIMITAT

Però mentre *ll* serveixi encara per a la representació de la *l* palatal (a l'adopció del nou símbol o símbols

ha de precedir un detingut estudi del problema i un període de prova del símbol o símbols proposats), com representarem la *l* doble?

SE MANIFESTAREN DUES TENDENCIES : I. Emprar ja desde ara *ll*. Així: *illustre, intelligent*, etc. (al costat de *gallina, alletar*). II. Separar les dues *l*, proposant els uns *l·l*, els altres *l-l* (o *ll* amb guió vertical).

La solució I té l'inconvenient de prestar-se a errades de lectura en paraules poc conegudes o en mots com *metallurgia, cristallografia* (que han d'ésser amb *l* doble) al costat de *metall, cristall* (amb *l* palatal). La segona solució té l'inconvenient de donar als mots l'aspecte de compostos no essent-ho i sobretot d'ésser una solució interina mentre la solució I es ja la definitiva.

Jo crec que l'«Institut» podria adoptar desde ara la solució I, però deixant en llibertat, adhuc als seus membres, en les publicacions que no siguin de l'«Institut», per a escriure el signe que els sembli més convenient; però mai per a escriure *l*.

tz. El català mig-aval transcriu *ç* per *tz* sempre que pot, es a dir, entre vocals.

D'aquí : *Llàtzer, horitzó, agonitzant, martiritzar*. (*tz* intervocàlica existia ja en català en mots populars : *setze, tretze, sutze...*). En principi de dicció, essent *tz* inicial estrany al català, la transcripció era *z* : *zel*. Les paraules en què 'l català modern presenta *s* sonora o sorda en representació d'una *ç* intervocàlica son castellanismes : de *organiza, civiliza* castellans se n'han tret *organisa, civilisa* catalans paral·lelament a *riqueza* cast. = *riquesa* català, etc., i de *trapecio, azoado* castellans se n'han tret *trapeci, açoat* catalans paral·lelament a *vicio = vici, azotar = açotar*. Es qüestió d'intentar la catalanització de tots aquests mots introduint-hi la *tz*, transcripció tradicional de *ç* intervocàlica. Se proposa, doncs, transcriure sistemàticament la *ç* per *tz* entre vocals i per *z* en els altres casos : *horitzontal, civilitzar, trapetzi, atzoic, zel, zèfir, zona, zigomàtic, zitzania...*

APROVAT PER MAJORIA : amb la següent modificació : en les paraules compostes d'un mot acabat en vocal i un mot començat amb *z*, s'escriurà *z* i no *tz*. Així : *azoic* i no pas *atzoic, paleozoic*, etc. Jo m'oposo a aquesta reducció de *tz* en *z* : la composició se fa en realitat entre 'ls mots grecs

(en grec), d'on neix un mot grec amb ζ *intervocàlica*, i segons el principi general de transcripció del sò grec ζ (que es transcriure-l per *tz* sempre que sigui possible), els mots en qüestió han d'escriure-s amb *tz* : *atzoic*, *paleotzoic*.

i, y. I. Conjunció provinent de *et* llatí, escrita en català antic *e*. S'escriurà *i* i no pas *y* : *cap i peus*, no *cap y peus*.

APROVAT PER MAJORÍA. Exceptuant els cognoms : Duran y Bas.

II. Ortografia de la *i* asillàbica darrera de vocal. Ex. *noi*, *noia*, *rei*, *reina*. Actualment hi ha dos sistemes :

i : *noi*, *noia*, *rei*, *reina*

y : *noy*, *noya*, *rey*, *reyna*

No s'va arribar a cap acord, però PREDOMINÁ ENTRE 'LS ASSISTENTS EL CRITERI D'ADOPTAR LA **i**.

Obs. Per a la resolució d'aquesta qüestió no s'ha de tenir per res en compte 'l sò més o menys vocàlic, més o menys consonàntic que pugui tenir la *ɣ* : si s'cregués que l'existència d'una *ɣ* consonant exigeix l'empleu d'un signe nou (*y* i no *i*), llavors seria qüestió d'inventar-ne un de nou per a la *ɥ* consonant en mots com *caïen*, *diïen*, etc. L'únic que cal

tenir en compte són els aventatges que pugui tenir l'adopció de la *y* sota 'l punt de vista de lectura, es dir, s'ha de mirar bé què es preferible:

o indicar la pronuncia monosillàbica per *ay, ey, oy, uy, iy* i la dissil·làbica per *ai, ei, oi, ui, ii*.

o bé indicar la pronuncia monosillàbica per *ai, ei, oi, ui, ii* i la dissil·làbica per *aī, eī, oī, uī, iī* (en els casos en que no vingui ja indicada per l'accent : *veí, traís*, etc.)

Abans de decidir-se per l'una o l'altra solució, cal tenir en compte 'ls mots savis com *heroic, hebraic, benzoic, paraboloide, metalloide* i anàlegs, mots en els quals crec del tot inadmissible la *y*.

Convé notar que 'l canvi de la *y* en *i* l'han fet totes les llengües llatines : fr. *roy, poytrine* *, avui *roi, poitrine*; italià *ayuto*, avui *aiuto*; portuguès *peyto* avui *peito*. Sols el castellà conserva *rey* tot escrivint *reina* (abans *reyna*). Convé també notar que 'ls antics, no sols escrivien *rēy, rēyna* sinó *oynt, trayr*, de manera que l'empleu de *y* per a indicar la pronunciació monosillàbica es modern, no tradicional.

amb : La llengua parlada no coneix altra forma que *amb* (pron. *amb, am, en...*) : *ab* se sent tant sols en comptats indrets (on també 's pronuncia *tabé*

---

* El francès conserva *y* per indicar dues *ii* : *payer = païer*.

en lloc de *també*). La pron. *amb* es antiga, com ho prova 'l trobar-se algun cop la grafia *amb*, i la grafia *abdos* representant *ambdos* (de AMBEDUOS). La llengua antiga escriu (quasi exclusivament *ab*; en la 1.^a època del renaixement literari, s'escriu exclusivament *ab*; avui s'usen *ab* i *amb*, comptant aquest (introduït fa més de 20 anys) amb un gran nombre de partidaris, que cada dia va augmentant. [El divorci entre la llengua escrita (*ab*) i la parlada (*amb*) se degué probablement a la repugnancia general a canviar la grafia dels monosíl·labs (*ab* es anterior a *amb*) i a l'existència de la preposició llatina *ab* que, per altra part, no té cap relació amb el nostre *ab*, que prové de *apud* > *abu* > *ab* (i amb adjunció d'una nasal) > *amb*. L'adjunció d'una nasal es un fet freqüentíssim, presentant-la una infinitat de formes literaries.]

Per evitar el dit divorci (tenint en compte que la pronunciació *amb* es general i segurament antiquíssima, i que la pronunciació *ab* es de difícil i no desitjable reintroducció) se proposà l'adopció de la grafia *amb*.

APROVAT PER GRAN MAJORIA

an. Se proposà que 's tendís a eliminar la preposició *an* (que no es més que un *en* disfregat, no distint sinó gràficament d'aquesta preposició), escrivint, per ex., *jo la donaré a ell* i no pas *an ell*.

NO 'S VA ARRIBAR A CAP ACORD

En el cas d'admetre-s *an'*, no s'escrirà mai *a n'* ni *a-n*, sinó *an*.

APROVAT PER UNANIMITAT

pera. Se proposà escriure *per a* (en dues paraules, com se feia antigament) en lloc de *pera* : *Han dut flors per a tu i per al teu germà*.

NO 'S VA ARRIBAR A CAP ACORD

Accent gràfic. Se proposà 'l següent sistema (provisional) :

I. Quan per les regles d'accentuació, calgui accentuar una *a*, una *e* oberta o una *o* oberta, s'emplegarà l'accent greu (˘); en els altres casos, s'emplegarà l'accent agut (´).

II. S'accentuaràn els aguts acabats en vocal tònica o en vocal tònica seguida d'una *s* o d'una *n* : *replà*, *cafè*, *diré*, *digués*, *entén*; però : *extens*, *infern*, *animal*, *animals*, *sonor*, *direm*, *dormiu*, *menjeu*, *museu*, *museus*.

III. α S'accentuaràn els paroxi-

tons acabats altrament que en vocal sillàbica seguida o no d'una s o d'una n. Ex. : *fàcil, dípter, pròleg, exàmens, anàvem, anàveu*. Però : *pare, pares, menja, menjen, canvi, ingenu*. — β S'accentuaràn els mots com *estudia, traspua, estudies*, però no 'ls mots com *llantia, llanties, ingenua*.

IV. S'accentuaràn tots els esdrúixols : *època, física, solípede, fórmula, èpoques...*

APROVAT PER UNANIMITAT

Respecté als mots com *bòta i bóta, vènen i vénen, món i mon, pèl i pel*, etc., S'ACORDÁ PER MAJORÍA que la secció filològica n fes la llista completa abans de fixar-ne l'ortografia definitiva. En l'endemig, s'accentuarién els que 's creguéss. indispensable per la claretat.

Alguns proposaren accentuar-los tots.

Apòstrof pospositiu. Davant de vocal, s'escriurà sempre *a l', de l', per l'* (*a l'avi, per l'avi*; no : *al avi, pel avi*).

APROVAT PER UNANIMITAT

Guionet. Se separarà, mitjançant un guionet, el verb dels pronoms àtons

afixats. Així : *aneu-hi, fem-ho, cull-la, absol-la, mirant-te, vagi-se-n'hi*.

APROVAT PER GRAN MAJORIA

Posteriorment a aquest acord, la secció de filologia (amb assistència de mossèn Alcover, Carner, mossèn Clasclar i Fabra) va acordar proposar la substitució del guionet per l'apòstrof en el cas de seguir al verb una forma enclítica asillàbica. Així : *miri's, faci'n, perdre'ns, digui'ns-ho* (en llocde : *miri-s, faci-n, perdre-ns, digui-ns-ho...*)

Insisteixo en la conveniència de separar el verb dels pronoms afixats (cosa que ja fa tothom en casos com *absol-la, cull-lo*), puix això evita nombroses confusions i facilita la lectura de moltes combinacions. Ex. : *renti's* = lavez-vous i *rentis* = (que) tu laves, *parli'n* = parlez-en i *parlin* = (qu') ils parlent, *digui'ns-ho* (pron. *díguinzu*) i *diguin-s'ho* (pron. *díguinsu*), *donant-l'ho* i *donant-ho*.

Apòstrof prepositiu. Ortografia de les formes asillábiques enclíiques (*m* en *no m coneix*, *ls* en *jo ls conec*, etc. en què 's tracta d'una supressió de vocal igual a la que va transformar TÍME(1) llatí en *tem* català, o MÁLOS

en *mals*: *me* i *m* catalans provenen ambdós directament de ME llatí: aquest, segons les circumstancies, dóna *me* o *m*; posteriorment aquest *m*, generalitzant-se en detriment de *me*, produeix *em* [per analogia amb *no m coneix*, se produeix *m coneix*, es dir *em coneix*]).

Sistemes ortogràfics examinats:

1. nom, jols, quens...
2. no'm, jo'ls, que'ns... (*)
3. no s, jo ls, que ns...
4. no-s, jo-ls, que-ns...
5. no 's, jo 'ls, que 'ns...

Abandonat el sistema antic 1, s'adoptà el 2. Posteriorment alguns autors han abandonat aquest sistema perquè (donat el valor que sol atribuir-se a l'apòstrof: signe d'elisió d'una vocal catalana, per ex.: *m'aconsola* per *me aconsola*), escrivint *'m*, *'ls*, *'ns*, etc., sembla voler-se indicar que aquestes formes provenen de *em*, *els*, *ens*, etc. (formes precisament posteriors a *'m*, *'ls*, *'ns*, etc. i que molts no admeten!) [Per això mateix alguns escriptors de la renaixença escriviren *no m'*, *jo l's*, *que n's*, es dir *m'* de *me*, *l's* de *los*, etc.]. D'aquí els sistemes 3, 4 i 5. El sistema 3 sembla el més racional (donat l'origen de les formes asillàbiques en *no m*, *jo ls*, etc.), però

va contra les nostres habituds (Cp. les altres llengües llatines i germàniques) l'escriure consonants soles, sense l'apoi d'una vocal o d'un signe qualsevol. El sistema 5 es l'empleat en les edicions modernes de textos provençals, al desfer-se les antigues contraccions (*nom, tul, etc.*), però molts consideren com una complicació l'empleu simultani de l'apòstrof (*m'aconsola*) i del punt (*no m coneix*) i que, ja que 's convé a posar un signe davant de *m, ls, etc.*, es preferible que aquest sigui l'apòstrof, que en aquest cas passa a ésser el signe indicador de la dependència fònica existent entre *m, ls, etc.*, i el mot precedent (ja que no el signe d'una elisió).

* Així, sense que 's prengué cap acord, SE MANIFESTÁ AL FINAL DE LA SESSIÓ UNA TENDENCIA EN FAVOR DEL SISTEMA 2. (Els sistemes 1 y 4 havien ja estat rebutjats per unanimitat).

Potser sí que es, en efecte, preferible emplear un mateix signe (anteposat o posposat) per a les formes asillábiques enclítiques i proclítiques (*no 'm, m'ha*), però crec que cal limitar extraordinariament l'empleu de les formes '*m, 'ls, 'ns, etc.* En efecte : abans d'adoptar una solució definitiva sobre l'empleu de l'apòstrof prepositiu,

caldría examinar algunes qüestions de què no s'ha fer esment llavors de la primera revisió:

I. Una qüestió íntimament relacionada amb l'apòstrof prepositiu es la de l'admissió de les formes dites reforçades *em, els, ens*, etc. La llengua antiga, en general, no coneix sinó *me* i *m*, *te* i *t*, etc.; la llengua parlada presenta *me, m* i *em, te, t* i *et*. En la primera època del renaixement literari, *em, et, el*, etc., son generalment rebutjades; després s'ha proposat la llur adopció, i avui son molts els que les empleen; però, mentre *el, els, ens, en* son d'un ús general, les tres formes *em, et* i *es* son apenes usades (repugna escriure *em* per *me* [castellà *me*, portuguès *me*, francès, *me*, italià *mi*] i per altra part *em* sembla menys necessari que *el* o *ens*, puix *me sents* es menys dissemblant de *em sents* (de la llengua parlada) que *lo sents* de *el sents*). Ara bé, havent-se ja adoptat per tothom *el, els*, etc., no hi ha cap raó per a no acceptar *em, et* i *es*, fent-ne un empleu tant extens com el que s'ha de *el, els*, etc. Les formes reforçades (el mateix *em, et* i *es* que *el, els, ens*, etc.) son ben dignes d'ésser elevades definitivament a literaries, no sols per la seva exten-

sió i importància en la llengua parlada, sinó pel seu origen, degudes com son a una tendència d'uniformació ben dins del geni de la llengua (que havia de preferir, posada a uniformar, *m a me, t a te, l a lo*; d'on: *em, et, el*, etc.).

II. Una cosa no prou coneguda es que la regla (d'en Bofarull, etc.) segons la qual, darrera de vocal, *me, te*, etc., han de canviar-se en '*m, t*', etc., no la segueix pas el llenguatge antic, que darrera de vocal escriu sovint *me, te*, etc., en lloc de *m, t*, etc.: darrera de certs mots (*yo, no, e...*) emplea normalment *m, t*, etcètera (*yom, not, ens...* però també *yo me, no te...*), però en la majoria dels casos emplea *me, te*, etc. adhuc darrera de vocal (*lo pare me deya*; no: *lo pare m deya*). Escriure sistemàticament *lo pare 'm deya* (Bofarull) constitueix una innovació i es en certa manera un regoneixement implícit de la forma *em*, essent la generalització de '*m*' en aquest cas una conseqüència del canvi de *me* en *em*: En català antic la diferència entre la forma sillàbica (*me*) i la forma asillàbica (*m*) es grossa; emplant la primera (*yo te veig*) la frase té una síl·laba més que emplant la segona (*yo t veig*);

en el català actual (amb el seu *em*) la deferència es petita; al substituir-se la forma *me* per *em* (parallelament a *lo fill me deya* > *el fill em deya*) un *l'avi me deya* passa a *l'avi em deya*, i de *l'avi em deya* a *l'avi 'm deya* no hi ha sinó un petit pas, pronunciant-se l'un o l'altre segons la major o menor rapidesa, èmfasi, etc., de l'enunciació, les habituts de pronúncia del qui parla, etc., de la mateixa manera que *carbó encès* es pronunciat, adés *carbó-encès*, ades *carbóncès*. Ara bé, l'elisió de la vocal en *em deya* es un fenomen dels que la ortografia se desentén, puix una transcripció rigorosament fonètica portaria a dugues grafies arbitràries *'m deya* i *em deya* (defugint tot precepte) : de la mateixa manera que ningú pensa a diferenciar gràficament *carbóncès* de *carbó-encès* escrivint el primer *carbó'ncès* i el segon *carbó encès*, no cal pensar a diferenciar les dues pronúncies possibles *lávíemdèya* i *lávimdèya* escrivint, adés *l'avi em deya*, adés *l'avi 'm deya*. Això explica la regla d'en Bofarull (etc.) [ell que no admetia *em, et, el, etc.*] adoptant sempre *'m* (adhuc en aquells casos en què 'ls antics empleaven sovint *me*). Però, admesos *em, et, el, etc.*, seria preferible l'em-

pleu de *em, et, el*, etc. al de *'m, 't, 'l*, etc., limitant l'empleu de *'m, 't, 'l*, etc. a aquells casos en què 'l mot àton i la paraula anterior constitueixen un tot indiscomponible, estant en íntima unió no sols fònica sinó sintàctica, per exemple, en casos com *mira'm, me'n vaig*, etc. Tenim (en el supost que s'accepten *em, et*, etc.) dos casos extrems : 1º. L'un cas, en què tots escriuríem *em* : *María, em vols dir què tens?* (octosíllab). *María me vols dir què tens* faria 9 síl·labes. 2º. L'altre cas, en que tots escriuríem *'m* : *María, dona'm això* (que fins fa poc tothom escrivia, *dónam això!*) Ara bé, admesos *'m* i *em* darrera de vocal, es qüestió de fixar en quins casos escriurem *em* com en el 1.º cas i en quins casos *'m* com en el 2.º : quan el mot àton i la paraula anterior formen un tot inseparable, hauríem d'emplear *'m*; però quan no'l formen, quan es per consegüent possible l'intercalació d'un mot, d'una pausa, llavors hauríem d'emplear *em* (sense que aquesta grafia exclogués la pronúncia *m*, com *carbó encès* no exclou la pronúncia *carbóncès*. Ja tothom escriu *ahir el vaig veure* pronúnciant *aílvaiç veure*.)

REGLA. Podria donar-se la següent

regla: La forma del mot àton es en general independent del mot anterior: així, *els llibres, portin els llibres, porti els llibres, els papers i els llibres...* [Noteu que, en les publicacions modernes, ja s troben nombrosos exemples de *el, els, ens* darrera de vocal!]

I donar com a excepcions els casos en què, darrera vocal, caldria emprar *'m, 'ls, etc.*

EXCEPCIONS. Vet-aquí tres excepcions que no ofereixen dubte:

1.ª En les combinacions de verb i pronom: *mira'm, porti'l, perdi't, fondre'ls, porti'ns-ho...*

2.ª En les combinacions de dos o més pronoms àtons: *me'n dóna, te'l porta, se'ls treu...*

3.ª En les combinacions de preposició o article (recordem les contraccions *al, del, pel*): *sobre'ls assumptes, sense'l permis, desde'l dia...*

A aquestes excepcions se n'hi hauria potser d'afegir una altra prescrivint *'m, 't, etc.*, darrera de certs adverbis (*no*, per exemple) i potser alguns monosíl·labs (*que*, per exemple), la llista dels quals s'encarregaria de fer la secció filològica (en el cas d'ésser aprovat el sistema d'apostrofació proposat, sistema que, en ses línies generals, compta ja amb l'aprovació

de mossèn Alcover, en Carner i en Fabra).

III. Els antics, paralelment a *me* i *m*, *te* i *t*, etc. (*ME* *coneix*, *NOM* *coneix*), escrivien *hi* i *y*, *ho* i *u* (*HI* *vaig*, *NOY* *vaig*; *HO* *faç*, *NOU* *faç*). En els mateixos casos que empleem 'm per *me*, 't per *te*, etc., emplearem 'y per *hi*, 'u per *ho*? (*vagi*'y, *porta*'u). — Per als catalans orientals no hi ha cap inconvenient a escriure sempre *hi* i *ho* puix les grafies *vagi-hi*, *porta-ho* son compatibles amb les pronuncies *vá-gi'y* i *pòrtau* (Cp. *jo* *obria*, pron. *jôu-bria*); i modernament (fins ara fa poc) així s'ha fet: *hi* i *ho* han passat així a ésser afixes de forma invariable com ho son *li* i *les*. Però acceptaràn aquesta uniformació aquells qui pronuncien distintes la *u* i la *o* àtones i pronuncien, per consegüent, *ho*=*o* i '*u*=*u*? (Valencians, mallorquins, lleidatans...). Es clar que podrien acceptarla (tot separant-se dels antics) establint la següent convenció: *ho* 's pronuncia '*u* quan se pronuncia formant diftong amb la vocal anterior. Però mentre nò acceptin aquesta convenció, *porta-ho* es una grafia dialectal, *porta*'u es la sola grafia nacional.

